

9. Таран А.А. Термінологізація лексики в суспільно-політичному дискурсі [Електронний ресурс] / А.А. Таран // Термінологічний вісник. – 2013. – Вип.2 (2). – С.138–142. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/terv_2013_2\(2\)_26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/terv_2013_2(2)_26.pdf)

References

1. Alekseyevets' O. Prosodychni "instrumenty vlady" (na materiali anglo-movnoho politychnoho dyskursu) [Elektronnyj resurs] / O.Alekseyevets' // Ukrayina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prac'. Seriya: Istoriya, mizhnarodni vidnosyny. – 2012. – Vyp.10. – S.364–368. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ues_2012_10_43.pdf
2. Bakun O.V. Vplyv dualistichnykh svitoglyadiv na dy'skurs ukrayinskoyi presy [Elektronnyj resurs] / O.V. Bakun // Visnyk Xarkivs'koyi derzhavnoyi akademiyi kul'tury. – 2012. – Vyp.35. – S.206–215. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2012_35_25.pdf
3. Bezugla T.A. Lingvopragmaty'chni ta stylistychni vlastyivosti reklamnoho dy'skursu [Elektronnyj resurs] / T.A. Bezugla // Visnyk Xarkivs'kogo nacionalnogo universytetu imeni V.N. Karazina. Filologiya. – 2013. – №74. – S.31–36. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhIFL_2013_74_8.pdf
4. Gavrylov M.I. Filosofiya demokrats'chnoyi derzhavnosti: Avtoref. dy's... d-ra filosof. nauk: 09.00.03 / M.I. Gavry'lov; Dnipropetr. nacz. un-t. – D., 2007. – 32 s.
5. Granskaya N.E. Sopotavlenye totalitarnykh dy'skursov: tri rytora, tri teksta, tri yazyka [Tekst] / N.E. Granskaya, V.G. Zusman, T.S. Batyshheva // Vestnyk Nyzhegorodskogo unyversyteta imeny N.Y. Lobachevskogo. – 2013. – №1 (2). – S.56–62.
6. Zotova V.A. Dyskurs vlady i nonkonformizmu yak kulturotvorchy chynnyky v kul'turi 60–90-h rr. XX st. [Elektronnyj resurs] / V.A. Zotova // Kultura Ukrainy. – 2013. – Vyp.41. – S.158–166. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ku_2013_41_20.pdf
7. Kochubeynyk O.M. Postmodern: avtentychnist' osobystosti ta transformaciya dyskursu socialnosti [Elektronnyj resurs] / O.M. Kochubeynyk // Visnyk Nacional'nogo tekhnichnogo universy'tetu Ukrainy "Kyivskiy politexnichnyj instytut". Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika. – 2010. – №1. – S.113–118. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKPI_fpp_2010_1_19.pdf
8. Svasyan K.A. Dyskurs, terror i evreystvo [Tekst] / K.A. Svasyan // Voprosy filosofii. – 2005. – №2. – S.56–71.
9. Taran A.A. Terminologizaciya leksyky v suspilno-politychnomu dyskursi [Elektronnyj resurs] / A.A. Taran // Terminologichnyj visnyk. – 2013. – Vy'p.2 (2). – S.138–142. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/terv_2013_2\(2\)_26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/terv_2013_2(2)_26.pdf)

Karpenko S. R., researcher of Philosophy Department of the Oles Honchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), sr.karpenko@meta.ua

Discursive interaction between power and masses: the philosophical meaning and significance in XXI century

The discursive interaction between power and weight as a factor reflected the positions of elite and popular groups in contemporary social ontology is examined. The influence of information on the philosophical understanding of power and mass communication, the paper shows that the discourse of power and discourse are the masses of autonomous entities that are in the process of finding interactions. Studied modality totalitarian discourse of power and masses. The aim of the paper is to establish the content of the philosophical aspect of the specific features of discourse as a process of expressing relative positions of power and masses. It is proved that discursive interaction is one of the key concepts for the disclosure of the philosophical contents of possible behavior of power speech actors. Established that a rational view of the discursive actions of the power forms a portion of society that treats its opposition statements. Non-conformism in postmodern society is a means of individual protest and the generation of new philosophical meanings in relation of human individual to the power bodies and the surrounding reality, which authorities are trying to encode. Considered the philosophical significance of the mediation expert discourse communities in the context of discursive interaction between the power and the masses.

Keywords: discourse of power, discourse masses, the atomization of the personality, postmodern man, masses' worldview.

Карпенко С. Р., соискатель кафедры философии, Днепропетровский национальный университет им. Олесь Гончара (Украина, Днепропетровск), sr.karpenko@meta.ua

Дискурсивное взаимодействие власти и масс: философское содержание и значение в XXI веке

Изучается дискурсивное взаимодействие власти и масс как фактора отображения позиций представителей элитарных и массовых слоев в современной социальной онтологии. Рассматривается влияние информатизации на философское осмысление коммуникации власти и масс. Обосновывается, что дискурс власти и дискурс масс выступают

автономными образованиями, находящимися в процессе поиска взаимодействий. Изучается модальность тоталитарного дискурса власти и масс. Целью статьи является установление содержания философского аспекта специфических черт дискурса как процесса высказывания позиций относительно власти и масс. Методом сравнения доказано, что дискурсивная взаимодействие выступает одним из ключевых концептов для раскрытия философского содержания возможного речевого поведения властных субъектов речи. Установлено, что рациональный взгляд на дискурсивные действия власти формирует определенную часть общества, оппозиционно относится к ее высказываниям. Утверждается, что неконформизм в постмодерном обществе является средством индивидуального протеста и порождения новых философских смыслов в отношении человека к власти и окружающей действительности, которую власть стремится закодировать. В качестве выводов рассмотрено философское значение посреднического дискурса экспертных сообществ в контексте развития дискурсивной взаимодействия власти и массы.

Ключевые слова: дискурс власти, дискурс масс, атомизация личности, постмодернистский человек, массовое мировоззрение.

* * *

УДК 321.02 : 316.33

Дєвочкіна Н. М.
кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії, Запорізький національний
технічний університет
(Україна, Запоріжжя), ndev@ukr.net

ПОЛІТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ – РУШІЙНА СИЛА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Політична трансформація є частиною політичної культури, політико-культурним процесом, який забезпечує збереження суспільства та політичної системи, або ж навпаки, призводить до радикальних змін у суспільстві, до трансформації існуючої політичної системи.

В межах проблематики автор показав дослідження політичної трансформації, засвідчивши, що явище трансформації розглядається у зв'язку з проблемою структури суспільства (П. Бурдьє, П. Штомпка, В. Танчер, Паніна Н.).

Окрім цього у дослідженні використано міждисциплінарний підхід, який дозволяє вивчення політичної трансформації як суспільно організованого процесу на масовому рівні з використанням теоретичних і емпіричних методів та узагальнень. Наголошується особлива роль у дослідженні оцінок її соціальних цінностей, механізмів підтримки або руйнування масової політичної ідентичності, відіграють інститути та канали трансформації.

Таким чином, поняття політичної трансформації і соціальна структура тісно взаємопов'язані між собою. Перетворюючі процеси в суспільстві є складовим компонентом політичної соціалізації особистості. Але в результаті політичної соціалізації суб'єкт залучається до певної політичної трансформації і здатний її розвивати, отже, змінювати.

Ключові слова: політична трансформація суспільства, трансформація суспільства, соціальна трансформація суспільства, перетворюючі процеси, соціальна структура, соціальні сили.

Політична трансформація перебуває в прямій залежності від розвитку політико-культурних процесів у суспільстві, які впливають на політичну соціалізацію. Соціальне буття, політична сфера, правова культура перебувають в органічній єдності, взаємодоповнюючи та взаємозбагачуючи одне одного. Суспільні відносини, політичні відносини, процес їх реформування істотно впливають на розвиток правової культури. Цінності ж останньої значною мірою детермінують процеси політичної трансформації. Формування масової політичної свідомості залежить від багатьох чинників, здійснюється різноманітними способами, зокрема через осмислення соціальної дійсності, раціоналізацію та узагальнення інформації, за рахунок приєднання індивіда до вже сформованих ідеологій, норм і цілей політичної поведінки. Таким чином, політична соціалізація є частиною політичної культури, політико-культурним процесом суспільства. Це актуалізує дослідження взаємовпливу політичних трансформацій та змін соціальної структури суспільства.

В цілому, питання суспільно-політичних трансформацій досліджували Т. Бевз, В. Горбатенко, М. Кармазіна, В. Кучер, О. Любовець, В. Солдатенко, В. Покровський, В. Соколов, Н. Терес, Віктор Яремчук, В'ячеслав Яремчук, проте будучи вкрай динамічною і багатогранною, ця проблема не може бути вичерпаною і дослідженою остаточно.

Тож, метою статті є дослідити проблему політичної трансформації, та зміни які відбуваються в соціальній структурі під її впливом.

Соціальна трансформація в суспільстві торкається всіх основних суспільних структур, а саме:

- структури ідеального, яке вміщує сукупність ідей, вірувань, образів і конвенцій щодо реальності, закріплених у відповідних доктринах і ідеологіях;

- нормативної структури, яка є мережею зовнішніх стосовно окремого індивіда правил, норм, цінностей, інститутів, які забезпечують належну поведінку у суспільстві;

- структури діючих інститутів;

- соціально-групової структури.

Політична трансформація суспільства – це також трансформація його структури. Тому для більш повного розуміння політичної трансформації суспільства необхідне вивчення його соціальної структури та змін, яких вона зазнає. “Переходи” суспільства від одного стану до іншого, наприклад, від комунізму до демократії, від планової економіки до ринкової, часто зумовлюють ускладнення в соціальній структурі та виступають каталізатором конфліктності. У цьому зв'язку увага науковців останнім часом зосереджується на дослідженні соціальних спільнот і зміні соціального статусу класів, верств, груп в умовах трансформації суспільства.

По-різному визначаючи об'єкт політичної трансформації, автори, тим самим, підкреслюють значення тих чи інших його характеристик.

П. Штомпка виокремив визначальний вплив нормативної структури на дію інститутів [17]. В. Танчер назвав постмодерністські риси соціальної структури, зокрема зниження значення ієрархії класів і верств, утвердження агрегатного характеру структурування суспільства, тобто виділення груп не за одним, а за сукупністю соціальних і соціокультурних показників, поява нових основ соціальної диференціації [11].

Під час політичної трансформації швидко формуються групові інтереси. Ці групи виступають найбільш активними суб'єктами соціальних і політичних процесів. Тоді відмовляються від категорії “класу” й від категорії “соціальна група”, говорячи про практичні групи “історично визначених колективів агентів, мобілізованих для спільної боротьби і дій, для яких характерна єдність” [14, с. 20].

І. Дискін виділив триаду таких предметів трансформаційних процесів, як трансформація соціальних інститутів, зміна домінуючих у суспільстві моделей і мотивів соціальної дії, та інтегральна характеристика трансформаційних процесів, пов'язана з аналізом взаємин і протиріч між першими двома предметами дослідження [4]. Він звернув увагу на розбіжності трансформацій на інституціональному і діяльнісному рівнях, показуючи можливість протиріч між інституціональною формою, з одного боку, і

характером соціального функціонування, з іншого, тих чи інших суспільних настанов, перетворення яких є предметом дослідження політичних трансформацій.

Рівні політичної трансформації суспільства можуть бути описані інакше, якщо за основу взяти модель “соціальної реальності” П. Бурдьє. На його думку, соціальний світ існує двічі: “по-перше, існує об'єктивний розподіл матеріальних сил (історія, відбита у різних сферах суспільства), і, по-друге, символічна репрезентація цього розподілу у формі соціальних та ментальних класифікацій” [1]. Концепція П. Бурдьє застосовується для вивчення соціально-класової структури та нерівності в суспільстві. Відповідно до цієї концепції, зміни в суспільстві можуть бути інтерпретовані як зміни соціальних відносин, позицій, габітусів, практик і уявлень. Узятий в системі своїх зв'язків, габітус під впливом соціальних відносин, що змінилися, і соціального досвіду агентів (соціальної групи) здійснює нові практики. Динаміка соціальних уявлень показує зміну соціальної реальності, оскільки уявлення детерміновані і породжені габітусом, сформованим певними соціальними відносинами відповідно до можливості їх відтворення. Так фіксується специфіка змін даного суспільства, яка стосовно нинішніх пострадянських суспільств позначається як політична трансформація. Слід зазначити, що теорія П. Бурдьє лише одна з можливих методологій дослідження структури суспільства під час політичної трансформації.

Результатом політичної трансформації суспільства є перетворення основних чи типотворюючих інститутів даного суспільства, але вирішальним є політична трансформація саме соціальної сфери. Як відзначають окремі дослідники, перше представляє лише зовнішній показник трансформації суспільства, а більш важливим її результатом є зміна соціально-групової структури, у першу чергу, її класової і стратифікаційної проєкції: “перетворити соціально-групову структуру суспільства можна лише побічно – через реформування основних інститутів, зате будь-яка істотна зміна останніх неминує викликає зрушення в соціально-груповій будові суспільства” [14, с. 22].

В умовах політичної трансформації відбувається повна модифікація соціальної структури суспільства. Як вважають дослідники, поряд із майновими мають велике значення соціокультурні розбіжності [17].

Соціальну структуру визначають, як стійку сукупність соціальних груп і відносин між ними. Проте, на наш погляд, таке визначення не задовольняє методологічним вимогам нашого дослідження та не буде плідним у досягненні нашої мети.

Дамо визначення окремим поняттям, показавши межі їхнього вживання у нашому дослідженні. Мала соціальна група – це “нечисленна за складом соціальна група, члени якої об'єднані загальною діяльністю і знаходяться в безпосередньому стійкому спілкуванні один з одним, що є основою як емоційних відносин, так і особливих групових цінностей і норм поведінки” [8]. Соціальна група – це велика група людей, неконтактна, нецільова, непсихологічна, які займають однакове становище у суспільстві та мають внаслідок цього спільні інтереси.

Велика соціальна група можлива як така тому, що інститути, що функціонують у суспільстві, визначають схожість позицій індивідів, які займаються тим чи іншим видом діяльності і дотримуються тих чи інших політичних, релігійних, моральних і інших переконань.

Не всі результати інституціональних перетворень однаково можуть бути доступні різним групам. Кожна соціальна група, займаючи визначені позиції в соціальній структурі суспільства, включається в обмежені соціальні відносини. Проте, це включення має різний ступінь для різних груп. Вивчаючи феномен волі і реальні можливості її реалізації різними групами в Росії під час реформ, М. Шабанова зробила висновок про відносність проголошуваних волевиявлень: “у періоди суспільних перетворень різні групи мають неоднакові можливості впливати на проголошувані права і відносини, що згодом будуть охоронятися силою держави і будуть обов'язкові для виконання. З безлічі проголошених прав, що визначають характер офіційних відносин, різні групи мають можливість скористатися насамперед тими, котрі дістаються з висоти займаних ними соціальних позицій” [15, с. 59].

У сучасних умовах змінюється вага і роль індивідуальних зусиль, а значить трансформується і саме розуміння групи. Життєздатність і функціонування групи визначає індивідуальна діяльність кожного з членів групи, тому група реальна в тій мірі, у якій вона зберігається саме в поведінкових і ідентифікаційних практиках, причому перші, безсумнівно, є визначальними. При цьому ми згодні, що мета групи не завжди буває експліцитно вираженою і сприйнятою. Як відзначає Н. Мойсєєв, “не завжди завдання бувають чітко окреслені, а тим більше формалізовані. Найчастіше вони мають інтуїтивний характер, але вони завжди об'єктивно існують” [10, с. 334].

Політизація суспільних відносин має об'єктивні причини через наявність тісних зв'язків соціальної і політичної структур суспільства. За допомогою поняття соціальної структури прояснюються суттєві моменти політичної влади, а за допомогою понять політичної системи розкривається предмет відносин між елементами соціальної структури.

Політичні відносини можуть мати різноманітний рівень інституалізації. Тому можливі набори соціальної структури, що об'єднують у собі терміни соціальної, управлінської, політичної і власне соціальної структур. Автор згоден з твердженням, що “рушійними силами трансформаційного процесу є всі елементи соціальної структури суспільства, але форми, механізми й ефективність їхньої участі в цьому процесі не однакові” [7].

Також в політичну систему суспільства інтегровані політична, правова, економічна культури. Оскільки вони є важливими складовими відносин між соціальними групами (у вигляді моральних норм, законів, традицій), отже, також включені в соціальну структуру як її культурно-політичний аспект.

У час переходів (політичних трансформацій, соціальних змін) колишні інститути втрачають свою функціональність, що спричинює їх делегітимацію і втрату підтримки з боку населення. У зв'язку з цим, розглянемо поняття рухливості структури, оскільки в ньому відображається не тільки специфіка об'єктивної

соціальної реальності, але також її зв'язок з соціальними уявленнями про неї.

Перетворення значень соціального світу, як характеристика рухливості соціальної структури, призводить до того, що замість одного “узагальненого іншого” є різні й альтернативні “узагальнені інші”, чий образи “втрачають виразність контурів, насилу розпізнаються або вгадуються унаслідок включення в загальний процес змін, а часто і зовсім відкидаються як щось таке, що втратило авторитет і вплив” [9, с. 12]. Іншими словами, має місце криза легітимації деяких соціальних інститутів. Інстанціям, які в “нормальному” суспільстві забезпечують єдність бачення соціальної реальності, відмовляється в довірі. Головна причина – нездатність цих інстанцій гарантувати необхідну винагороду (матеріальне і символічне), що є “вимогою” соціальних позицій, винагороду за певну діяльність (невиплата зарплати, чи недостатній її рівень, девальвація освіти). Отже, держава більше не володіє тим ресурсом, який може бути обмінаний на лояльність та прихильність мас [16]. Індивіди самі-по-собі, на свій страх і ризик, вимушені орієнтуватися і діяти без чітких гарантій і пізнавальних знаків в рухомій і незрозумілій стихії соціальної реальності [12]. У зв'язку з цим фіксується певне звуження “свого” соціального горизонту – громадяни пізнають і визначають себе та інших або з найближчого оточення (сім'ї), або за допомогою максимально загальних та очевидних характеристик – стать, вік, мова, етнічна приналежність.

Недовіра до держави та її інститутів, що найчастіше буває під час політичних трансформацій, призводить до того, що громадяни вчаться жити і діяти, значною мірою, відсторонено від цих інститутів. Автономним чином формують те, що за аналогією з “тіньовою економікою” могло бути назване “тіньовим суспільством”. Тоді відбуваються такі парадоксальні речі: владу переобирають, не дивлячись на незадоволення нею, але тому, що цю владу знають як таку, яка не втручається, не хоче або не може втручатися, в “тіньове суспільство”, а значить своєю “неучастю” дає людям можливість виживати і орієнтуватися у виникаючих конвенціях щодо соціального світу [3].

Але разом з тим, у певній частині суспільства нагнітається відчуття хаосу, страху, занепокоєння, тривоги, незадоволеності життям, ностальгічні настрої, розбіжності між практичним світоглядом і ідеологічними поглядами, відсутність довіри до влади, іншу інтерпретацію минулого, відсутність упевненості в майбутньому, відчуття кризи і занепаду аж до катастрофізму [13]. А руйнуються старі інститути в суспільстві остаточно внаслідок активної антисистемної діяльності нових еліт.

Вивчення суспільства – це аналіз ситуацій і проблем у ньому. Вивчення політичної трансформації суспільства – це дослідження еволюції політичних інститутів, соціальних груп та політичних процесів. На думку Є. Головахи, вивчення еволюції соціальної структури в процесі політичної трансформації суспільства, особливо аналіз середнього класу, дають можливість вчасно виявити вузли соціальних конфліктів [2]. Дослідження відносин між людьми,

їхніх інтересів під час змін у суспільстві, дає змогу адекватно пояснювати соціальну реальність.

Залежно від якості життя різняться ролі соціальних груп щодо суспільної трансформації. Так, групи з низькою якістю життя будуть пасивно реагувати на процеси соціокультурної трансформації і навіть заважати їм. Бідність і низька якість життя знижують стимули до перетворень. У такому випадку їхнє завдання полягає у підтриманні мінімального рівня, у збереженні свого життєвого середовища не нижче свого рівня. Групи з середнім достатком частіше пасивно очікують, частково підключаються до процесів трансформації. Представники груп з високою якістю життя прагнуть зберегти свій статус і тому мають високу соціокультурну активність.

Т. Заславська називає три макросуб'єкти перетворюючих процесів, що розрізняються типами, змістом, інтенсивністю і результатами своєї активності [6]. До першого, який є найвпливовішим макросуб'єктом, на її думку, належать елітні і субелітні групи. Саме вони розробляють і контролюють утворення нових інституціональних форм. Наступний макросуб'єкт у силу менших ресурсів бере участь у реалізації нових можливостей. До цього макросуб'єкта входять групи підприємців, менеджерів, чиновників, професіоналів економічної і юридичної сфер та інші. Дані групи "практично перетворюють" соціальну тканину суспільства у всіх його іпостасях, істотно впливаючи не тільки на реалізацію встановлених зверху правил гри, але і на сам процес формування нових правил" [6]. Третій макросуб'єкт складають численні суспільні групи "на перший погляд, що не роблять самостійного впливу на хід інституціональних реформ, що є скоріше їхніми "заручниками", що випробовують "похмілля на чужому бенкеті". Однак у дійсності вони формують аж ніяк не нейтральну основу стосовно спрямованості реформ соціального середовища. У залежності від ситуації це середовище здатне або прискорювати і підтримувати інституціональні зміни, проєктовані і реалізовані більш активними групами суспільства, або відчуватися від них і не приймати в них участі, або свідомо саботувати виконання, що не відповідають їх інтересам, активно протидіяти їх упровадженню, зберігати колишні чи формувати нові нелегітимні правила поведінки" [6].

Вплив внутрішніх чинників на специфіку перебігу трансформаційних процесів визначається, серед іншого, ступенем сформованості інституційно-нормативної системи суспільства. Про це свідчить наявність суверенної держави, рівень сформованості системи представницького правління, характеристики партійної системи, громадсько-політичних рухів і груп інтересів, визначеність конституційно-правового поля взаємодії політичних акторів, особливістю процесів націотворення, до яких можна віднести рівень сформованості модерної нації, особливості регіональної та національної ідентифікації, економічним рівнем розвитку і модернізації суспільства, характеристиками соціальної структури суспільства та її конфігурацією (ступінь соціальної диференціації й розвитку взаємовідносин між соціальними групами, особливості домінуючого типу стратифікації та індивідуальної мобільності; наявність середнього класу та його питома

вага в соціальній структурі; етнічний, конфесійний, демографічний виміри соціальної структури); соціокультурні й ціннісні чинники (домінуючі в суспільстві культурно-політичні цінності й орієнтації, сформовані політичні традиції та звичаї); індивідуальні, особистісні політико-психологічні чинники.

Отже, соціальні сили, що сприяють політичним, економічним, культурним перетворенням, – це молодь, інтелігенція, новий клас підприємців, члени суспільства орієнтовані на західні життєві стандарти, жителі регіонів близьких до західних, європейських кордонів, жителі найбільш розвинутих регіонів, центри фінансової і ділової активності.

Таким чином, різні компоненти соціальної структури відмінні за своєю реакцією на трансформаційні процеси, а тому є джерелом соціальних суперечностей і конфліктів. Суперечності в соціальній структурі можуть існувати тільки при наявності єдиної ціннісної основи. Зокрема, особливості політичних трансформацій сучасної України потребують особливої уваги. Тож подібні питання і мають постати перспективами подальший наукових досліджень цієї проблематики.

Список використаних джерел

1. Бурдые П. Начала / П.Бурдые; Пер. с фр. Н.А. Шматко. – М.: Наука, 1994. – 288 с.
2. Головаха Е. И. Социальное безумие / Головаха Е. И., Панина Н. В. – К.: Абрис, 1994. – 168 с.
3. Головаха Е. Отсутствие социального конфликта приводит к деградации общества. Но конфликт должен быть конструктивным / Е.Головаха // День, 2000, 24 октября.
4. Дискин И.Е. Россия: социальная трансформаций злиты и мотивация / И.Е.Дискин // Куда идет Россия? – Москва, Аспект-Пресс, 1995. – С. 21-40.
5. Заславская Т. И. Трансформация социальной структуры российского общества / Т.Заславская // Куда идет Россия? – М.: Аспект Пресс, 1996. – С. 13.
6. Заславская Т.И. О роли социальной структуры Б трансформации российского общества / Т.Заславская // Куда идет Россия? Власть. Общество. Личность. – М., 2000. – С. 222-235.
7. Ионин Л. Г. Социология культуры / Л.Г.Ионин. – М.: Логос, 1996. – 280 с.
8. Макеев С.А. Социальная мобильность и идентичности в структурной перспективе / С.А.Макеев // Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, 1999. – С. 12-13.
9. Панина Н.В. Аномия в посткоммунистическом обществе / Панина Н.В. // Куда идет Россия? – М.: Аспект Пресс, 1996. – С. 334.
10. Панина Н. Українське суспільство. 1994-2005. Соціологічний моніторинг / Н.В.Панина. – К.: Тов. "Видавництво Софія", 2005. – 160 с.
11. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Макеев С. А., Прибыткова И. М., Симончук Е. В. и др. – К.: Институт социологии НАН Украины, 1999. – 204 с.
12. Попова И. М. Повседневные идеологии. Как они живут, меняются и исчезают / И.М.Попова. – К.: Ин-т социологии НАНУ, 2000. – 219 с.
13. Попова И.М., Кунявский М. Б. Социальная цена "запаздывающей" модернизации / И.М.Попов // Социологический журнал. – 1997. – №3. – С. 20.
14. Рашевская Н.М. Социальные последствия экономических трансформаций в России / Н.М.Рашевская // Социс. – 1997. – № 6. – С. 59.
15. Хабермас Ю. Отношения между системой и жизненным миром в условиях позднего капитализма / Ю.Хабермас // "THESIS". – 1993. – №2. – С. 123 – 136.
16. Штомпка П. Социальное изменение как травма / П.Штомпка // Социологические исследования. – 2000. – № 1. – С. 6-16.

References

1. Burd'e P. Nachala / P.Burd'e; Per. s fr. N.A. Shmatko. - M.: Nauka, 1994. - 288 s.
2. Golovaha E. I. Social'noe bezumie / Golovaha E. I., Panina N. V. - K.: Abris, 1994. - 168 s.
3. Golovaha E. Otsutstvie soial'nogo konflikta privodit k degradacii obshhestva. No konflikt dolzhen byt' konstruktivnym / E.Golovaha // Den', 2000, 24 oktjabrja.
4. Diskin I.E. Rossiya: social'naja transformacij zliti i motivacija / i.E.Diskin // Kuda idet Rossiya?. - Moskva, Aspekt-Press, 1995. - S. 21-40.
5. Zaslavskaja T. I. Transformacija social'noj struktury rossijskogo obshhestva / T.Zaslavskaja // Kuda idet Rossiya? - M.: Aspekt Press, 1996. - S. 13.
6. Zaslavskaja T.I. O roli social'noj strukturi B transformacii rossijskogo obshhestva / T.Zaslavskaja // Kuda idet Rossiya? Vlast'. Obshhestvo. Lichnost'. - M., 2000. - S. 222-235.
7. Ionin L. G. Sociologija kul'tury / L.G.Ionin. - M.: Logos, 1996. - 280 s.
8. Makeev S.A. Social'naja mobil'nost' i identichnosti v strukturnoj perspektive / S.A.Makeev // Metodologija, teorija ta praktika sociologichnogo analizu suchasnogo suspil'stva: Zbirnik naukovih prac'. - Harkiv: Vidavnicij centr Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu im. V.N.Karazina, 1999. - S. 12-13.
9. Panina N.V. Anomija v postkommunisticheskom obshhestve / Panina N.V. // Kuda idet Rossiya? - M.: Aspekt Press, 1996. - S. 334.
10. Panina N. Ukraïns'ke suspil'stvo. 1994-2005. Sociologichnij monitoring / N.V.Panina. - K.: Tov. "Vidavnictvo Sofija", 2005. - 160 s.
11. Podvizhnost' struktury. Sovremennye processy social'noj mobil'nosti / Makeev S. A., Pribytkova I. M., Simonchuk E. V. i dr. - K.: Institut sociologii NAN Ukrainy, 1999. - 204 s.
12. Popova I. M. Povsednevnye ideologii. Kak oni zhivut, menjajutsja i ischezajut / I.M.Popova. - K.: In-t sociologii NANU, 2000. - 219 s.
13. Popova I.M., Kunjavskij M. B. Social'naja cena "zapazdyvajushhej" modernizacii / I.M.Popov // Sociologicheskij zhurnal. - 1997. - №3. - S. 20.
14. Rimashevskaja N.M. Social'nye posledstvija jekonomicheskikh transformacij v Rossii / N.M.Rashevskaja // Socis. - 1997. - № 6. - S. 59.
15. Habermas Ju. Otnoshenija mezhdru sistemoy i zhiznennym mirom v uslovijah pozdnego kapitalizma / Ju.Habermas // "THESES". - 1993. - №2. - S. 123 - 136.
16. Shtompka P. Social'noe izmenenie kak travma / P.Shtompka // Sociologicheskie issledovaniya. - 2000. - № 1. - S 6-16.

Devochkina N. M., PhD. in Philosophy, Associate Professor, Department of Philosophy, National Technical University of Zaporizhzhya (Ukraine, Zaporizhzhya), ndev@ukr.net

The Political Transformation as the Driving Force of Formation of Modern Society

Political transformation is part of the political culture, political and cultural process that ensures the preservation of society and the political system, or vice versa, leading to radical changes in society and transformation of the existing political system.

The author revealed the study of political transformation, testified that the phenomenon of transformation is considered in connection with the problem of the structure of society (Bourdieu, P. Sztompka, V. Tancher, N. Panina).

In addition, the research used a multidisciplinary approach that allows the study of political transformation process as socially organized process at mass level using theoretical and empirical methods and generalizations. The special role is emphasized for the social values and assessments, mechanisms of support and destruction of mass political identity, institutions and channels of transformation.

Thus, the concept of political transformation and social structure are closely interrelated. Transformative processes in society are integral component of political socialization of personality. But as a result of political socialization entity is involved in certain political transformation and can develop and therefore change it.

Keywords: political transformation of society, the transformation of society, the social transformation of society, transformative processes, social structure, social forces.

Девочкина Н. Н., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, Запорожский национальный технический университет (Украина, Запорожье), ndev@ukr.net

Политическая трансформация – движущая сила формирования современного общества

Политическая трансформация является частью политической культуры, политико-культурным процессом, который обеспечивает сохранность общества и политической системы, или же наоборот, приводит к радикальным изменениям в обществе, к трансформации существующей политической системы.

Таким образом, понятия политической трансформации и социальная структура тесно взаимосвязаны между собой. Преобразующие процессы в обществе являются составляющими компонентами политической социализации. Но в результате политической социализации субъект привлекается к определенной политической трансформации и способен ее развивать, а значит, изменять.

Ключевые слова: политическая трансформация общества, трансформация общества, социальная трансформация общества, преобразующие процессы, социальная структура, социальные силы.

* * *

УДК 1(091):364

Ляднева А.В.
аспірантка кафедри філософії педагогічного факультету
ім. професора В. Сидоренко природничо-гуманітарного
навчально-наукового Інституту Національного
університету біоресурсів і природокористування України
(Україна, Київ), Lyadneva@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ “БЛАГОДІЙНІСТЬ”: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Визначаються категоріальні елементи терміносистеми “благодійність” та її фундаментальні ознаки в історії філософської думки. Розглянуто основні теоретико-методологічні підходи до аналізу феномену благодійності.

Ключові слова: благодійність, фундаментальні ознаки благодійності, комплементарний сенс милосердя, прагматичні форми благодійності.

Актуальність філософського вивчення поняття “благодійність”, викликана новими реаліями буття українського народу, тероризмом, війною, агресією сусідньої держави, що призводить до руйнування загальнонаціональної єдності, апостеріорі свідчить, про її нове призначення в контексті цивілізаційного розвитку. В свою чергу, нездатність державних структур у повному обсязі забезпечити повноцінне функціонування соціуму, призводить до становлення благодійності, як адекватної реакції на кризові тенденції в суспільстві.

Враховуючи, що завдяки філософії утворюються глибинні зв'язки поєднання суспільної допомоги від рівня “спасіння ближнього” до рівня загального розвитку суспільства, варто розглянути благодійність як інструмент розширення можливостей розвитку людства, що забезпечує процес поєднання інтересів благодійника й бенефіціанта допомоги. Саме ці умови створюють поле для розвитку соціальності бізнесу, філантропії, меценатства, що тисячоліттями забезпечують ресурсну підтримку вдосконалення соціуму. Тому філософський аналіз поняття “благодійність”, що є метою даного дослідження, спрямований на розкриття її інноваційно-компенсаторної функції у новому цивілізаційному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо звернутися до досліджень феномену благодійності відомими філософами, то можна констатувати їх багатоманітність та різноплановість. До аналізу проблем благодійної діяльності зверталися такі відомі західні філософи та мислителі як Сенека, Б. Мандевіль,